

РОЗРАХУНОК КРИТИЧНОГО СТРУМУ ВИТОКУ ДЛЯ КОНТРОЛЮ СЕКТОРНИХ ЗАБРУДНЕНЬ ВИСОКОВОЛЬТНИХ ІЗОЛЯТОРІВ

Внаслідок забруднення і зволоження відповідна частина поверхні ізолятора (сектор) стає електропровідною, створюючи електричну ємність до струмопровідної шини C_1 та заземлених частин C_2 ; тому струм витоку через забруднений сектор змінюється у функції по вздовжній координаті x внаслідок наявності струмів зміщення через повітря та тіло ізолятора.

З метою кількісного дослідження параметрів струму витоку в кінці ізолятора необхідно врахувати залежність активного опору r_0 , яким моделюється ступінь забруднення, та ємностей C_1 , C_2 від координати x . Враховуючи складність аналітичного визначення погонних параметрів $r_0 = f(x)$, $C_1 = f(x)$ і $C_2 = f(x)$, вказані функції знайдено експериментально [1]. Залежність погонної ємності від координати x та відносної площі провідного сектору S може бути описана емпіричним поліномом другого ступеня.

Для контролю величини сектору забруднення S нами вирішено обернену задачу – отримано залежність S від складових комплексного струму витоку, вимірених в кінці ізолятора. Для цього виконано множинний нелінійний регресійний аналіз результатів математичного моделювання [2] з урахуванням нерівномірності розподілення погонних параметрів; отримане рівняння регресії має вигляд:

$$S = -3,4372 \cdot 10^{-3} \cdot I_a + 0,27073 \cdot I_p + 6,4502 \cdot 10^{-6} \cdot I_a^2 - 1,3651 \cdot 10^{-2} \cdot I_p^2, \quad (1)$$

де I_a і I_p – відповідно активна і реактивна складова поверхневого струму витоку в кінці ізолятора.

Відоме S дозволить здійснювати відповідне коригування критичного (гранично допустимого) струму витоку $I_{кр}$, оскільки одному й тому ж значенню $I_{кр}$ можуть відповідати різні розрядні напруги, залежно від того, по якому сектору протікатиме струм.

Для вирішення прямої задачі – розрахунку $I_{кр}$, який і буде сигналом, необхідно знати залежність струму витоку від факторів оточуючого середовища.

Розглянемо спрощену, без дослідження перехідних процесів, модель [3] і отримаємо рівняння регресії для усталеного струму витоку при $S = 1$:

$$I_B = 1,5145 + 0,43925 \cdot \Delta t + 0,0082938 \cdot \Delta t^2 + 14,7041 \cdot \mu - 0,04723 \cdot W + \\ + 0,00033034 \cdot W^2 - 3,07494 \cdot \Delta t \cdot \mu - 0,0050654 \cdot \Delta t \cdot W, \quad (2)$$

де $\Delta t = t_{із} - t_{пов}$ – різниця між температурою ізолятора та оточуючим повітрям, °С; μ – поверхнева щільність еквівалентної кількості NaCl, мг/см²; W – відносна вологість, %.

Математична модель (2) є працездатною у межах: $\Delta t = +1 \dots -2$ °С; $\mu = (0,4 \dots 2) \cdot 10^{-2}$ мг/см²; $W = 80 \dots 100$ %. Визначимо максимально допустиме значення $\mu_{кр}$ при найбільш несприятливих факторах $\Delta t = -2$ °, $W = 100$ % та критичному струмі $I_{кр} = 0,36$ мА [3]: $\mu_{кр} = 0,466 \cdot 10^{-2}$ мг/см². Після підстановки $\mu_{кр}$, в статистичну залежність поверхневого струму витоку від факторів оточуючого середовища та характеристик забруднюючого шару отримаємо рівняння для $I_{кр}$. У випадку секторного забруднення (при $S < 1$) струм витоку протікатиме лише по

тій частині поверхні, яка відповідає сектору S . З урахуванням прямо пропорційної залежності $I_{кр}$ від величини сектору забруднення та прикладеної напруги, запишемо рівняння перетворення у вигляді:

$$I_{кр} = \frac{U}{U_H} (1,58314 + 0,4249 \cdot \Delta t + 0,0082938 \Delta t^2 - 0,04723 \cdot W + 0,00033034 W^2 - 0,0050654 \Delta t \cdot W) \cdot S, \quad (3)$$

де S – визначається з (2) у в.о., U – фактичне значення фазної напруги мережі; U_H – номінальне значення напруги.

Отже, отримане рівняння (3) дозволяє не тільки визначати критичний струм витоку $I_{кр}$, а й коригувати його відповідно до значень сектору забруднення, прикладеної напруги та факторів оточуючого середовища.

Для діагностування небезпечного рівня забруднення необхідно порівняти отриманий граничний $I_{кр}$ з тим $I_{вп}$, який протікає у даний час. Можливі два випадки:

1) $I_{кр} \leq I_{вп}$ рівень забруднення є критичним і необхідно терміново провести очищення ізоляції;

2) $I_{кр} > I_{вп}$ запасу ізоляційної міцності достатньо і ізолятори можуть експлуатуватися без очищення й надалі.

Література

1. Сіріков О.І. Діагностика стану забруднення високовольтних ізоляторів під напругою по струму витоку // Фізичні методи та засоби контролю середовищ, матеріалів та виробів. – Вип. 12: Неруйнівний контроль та технічна діагностика матеріалів та конструкцій. – Львів: Фізико-механічний ін-т ім. Г.В. Карпенка НАН України. – 2007. – С. 273-279.

2. Серебренніков С. В., Сіріков О.І. Моделювання комплексного поверхневого струму витоку високовольтних ізоляторів з урахуванням нерівномірності забруднення поверхні // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. – Харків: НТУ „ХПІ”, 2008. – №40. – С. 111-114.

3. Орлович А. Е. Повышение надежности работы сельских комплектных распределительных устройств напряжением 10 кВ.: Автореф. дис. канд. техн. наук. – М.: МИИСХП, 1987. – 19 с.